

Po zestawieniu powyższych informacji bibliograficznych z tekstem artykułu Pana S. Wojciechowskiego można sądzić, że nabyty przez Bibliotekę Uniwersytetu rękopis stanowi tłumaczenie francuskiego tekstu rozprawy Mniszcha, opublikowanego w 1765 r. Można więc wnioskować, że tłumaczenia tego dokonano pomiędzy rokiem 1765 a 1771, gdyż w tym ostatnim roku przekład polski został już wydrukowany i nie byłoby powodów, by pracę dublować.

Porównanie nabytego rękopisu z drukowanym tekstem tłumaczenia mogłoby wyjaśnić, czy rękopis stanowi brulion lub szkic ostatecznej wersji polskiej.

Na wypadek, gdyby Panowie pragnęli takiego porównania dokonać, a uzyskanie egzemplarza rozprawy z 1771 r. napotkałoby na trudności, mógłbym dodać, że według posiadanych przeze mnie informacji, księgozbiór T. Żebrowskiego, zawierający w swoim czasie tę rozprawę, został zakupiony przez Działyńskiego i następnie wszedł w skład Biblioteki Kórnickiej.

Jak wynika z Bibliografii Kucharzewskiego, omawiana rozprawa jest rzeczywiście najstarszą pracą o torfie napisaną przez Polaka oraz drukowaną po polsku.

Omówione w artykule Pana S. Wojciechowskiego uwagi terminologiczne na rękopisie, dotyczące terminu "ziemia spalista", są interesujące z punktu widzenia słowotwórstwa technicznego.

Rok druku rozprawy naświetla również sprawę, od kogo J. Mniszech mógł otrzymać nominację na starostę sanockiego.

(Mgr inż. Stefan Płuszczewski)

A d i u n k t

Jeszcze o najstarszej pracy polskiej o torfie

Notatka o najstarszej pracy polskiej o torfie, podana w nr 3 naszego Biuletynu, znalazła miły oddźwięk w postaci listu adiunkta Katedry Historii Techniki i Nauk Technicznych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, p. mgra inż. Stefana Płuszczewskiego. Notatkę opartą wyłącznie na posiadanym przez naszą Bibliotekę rękopisie i nie roszczącą sobie pretensji do wyczerpania postawionego zagadnienia, Pan Płuszczewski uzupełnił danymi bibliogra-

ficznymi, zaczerpniętymi z "Bibliografii polskiej techniczno-przemysłowej" F.Kucharzewskiego, wydanej w Warszawie 1894 r.

Okazało się, że Józef Mniszech opublikował swoją pracę o torfie najpierw w języku francuskim (Essai sur les tourbes etc. Iverdun 1765), a później i w języku polskim (Uwagi z doświadczenia, czyli opisanie dokładne torfu, którym między wielu innymi pismami publiczna przysądzona jest nagroda w Bernie. Napisane przez hrabię Józefa Mniszcha starostę sanockiego, towarzysza Ekonomiczney Akademii Berneńskiej, z francuskiego na polski język przełożone. W Warszawie w drukarni J.K.Mci Rzeczypospolitey in Collegio Soc(ietatis) Jesu 1771. W dedykacji podpisany tłumacz F.Bohomolec S.J.).

Po sprowadzeniu z Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich polskiego tłumaczenia pracy Mniszcha przez Franciszka Bohomolca można było zestawzić nasz rękopis z opublikowanym przed 188 laty tekstem. Okazało się, że są to dwa różne tłumaczenia.

Najpierw na podstawie dat wydania francuskiego (1765 r.) i tłumaczenia Bohomolca (1771 r.) stało się widoczne, że wywody nasze odnośnie terminu wygłoszenia referatu przez Józefa Mniszcha w Berneńskim Towarzystwie Ekonomicznym są bezprzedmiotowe.

Natomiast dane odnoszące się do torfu i jego użytkowania nie tracą aktualności wobec odmienności tłumaczeń naszego rękopisu i druku wydanego w 1771 r.

Tłumaczenie Bohomolca miało, widać, na celu zaznajomienie czytelnika polskiego z problemami użytkowania torfu, dodano bowiem doń w przypisach (str.37 i 38) informacje związane ze stanem wykorzystywania tego minerału w Polsce, szczególnie zaś w związku z osobą referendarza koronnego, Jacka Małachowskiego, któremu Bohomolec dedykował swoje tłumaczenie. Dlatego też nie posiada ono tej bezpośredniości, jaką miał referat Mniszcha w języku francuskim, a którą zachowało interesujące nas tłumaczenie anonimowe.

Nie mamy wprawdzie bliższych danych do twierdzenia, że tłumaczenie pt. "Dane o Ziemi spalistej" zostało dokonane przez autora referatu, Józefa Mniszcha, ale na fakt ten mogą wskazywać:

- 1) utrzymanie całego tłumaczenia wiernie w pierwszej osobie;
- 2) zaopatrzenie tłumaczenia w przypisy liczniejsze niż w tłu-

maczeniu Bohomolca, przypisy fachowe, dowodzące iż pochodziły od człowieka bardzo dobrze znającego zagadnienie.

Pewne różnice w nazwach roślin wskazujących na złoża torfu (str.16 druku z 1771 r. i str.13 rękopisu), względnie w opisie dobywania torfu (str.28 druku i 28 rękopisu) oraz w stosowanej terminologii - warte są szczegółowej analizy fachowców w dziedzinie torfiarstwa, a nie tylko zbadania bibliograficznego.

Faktem więc jest, że mamy przekład dokonany przez Mniszcha, odmienny od znanego dotąd tłumaczenia Bohomolcowego, co wskazuje na duże zainteresowanie torfem u nas już w latach siedemdziesiątych XVIII wieku.

Stefan Wojciechowski

SPRAWY ORGANIZACYJNE

Z dniem 1 stycznia 1959 r. utworzony został zarządzeniem Rektora UMCS nowy oddział Biblioteki UMCS, a mianowicie Oddział Katalogów. Zadaniem jego będzie załatwianie całokształtu spraw związanych z katalogiem systematycznym i przedmiotowym oraz włączanie kartek również do obydwóch katalogów alfabetycznych. Kierownikiem nowego oddziału został mgr Stefan Pawelec, starszy bibliotekarz.

Obecnie (stan na dzień 1 stycznia 1959 r.) organizacja Biblioteki UMCS przedstawia się następująco:

Dyrekcja

ul. Narutowicza 4, tel.89-73

Dyrektor: Mgr Tadeusz Smółka
Wicedyrektor: Mgr Maria Jasienowicz

Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów

ul. Narutowicza 4, tel.89-73

Kierownik: Mgr Maria Jasienowicz - wicedyrektor
Józefa Pietruska - bibliotekarz
Zofia Tabin - bibliotekarz
Mgr Zbigniew Sykut - bibliotekarz
Mgr Lidia Kijak - młodszy bibliotekarz